

10 Vrede met de bakra's

Na de mislukking van de expeditie van Steenberghe besloot gouverneur Van Lansberge de negers van Broos en Kaliko maar rustig in het bos te laten zitten. De afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863 verliep zonder enige strubbeling. 'Dat de slavernij was afgelopen, vernamen ook de negers van Broos. Maar die negers wilden niets geloven over vrij en dergelijke. Ze zochten contact met een EBG-domeinee, een Duitser, die een groot wit kruis maakte, waarmee hij naar de Brooskampers trok. Hij had afspraken met hen, want ze woonden helemaal achter in de zwamp. Daar kon je komen vanaf Rac-à-Rac via een oude plantage-trens (sloot). Van daaruit waren ook de militairen het bos binnengetrokken, die vijanden dus. Vanaf dat punt kon je naar de zwampen varen.

De negers wilden eerst geen vrede maken. Zij zonden de domeinee weer weg. Hij moest iemand anders gaan halen. De mannen zeiden dat. Vrouwen telden toen niet mee, hoewel ze wel allemaal hadden meegevochten, de vrouwen, vooral met hun obia's. Ze zeiden tegen de domeinee: "Gaat u terug en kom terug met iemand anders."

De domeinee was gestationeerd op Domburg. Op de afgesproken dag kwam hij terug. Die dag maakten de negers een sweri met de domeinee, dat hij niets zou verklappen en dat hij geen militairen naar het kamp zou brengen. Daarna is hij weer vertrokken. Ze hebben de domeinee gezegd dat hij terug naar de stad moest gaan om aan de overheid te zeggen dat ze mensen konden sturen met een grote ponton, om de spullen te halen die de negers buitgemaakt hadden op de militairen. De domeinee was blij. Hij is naar de gouverneur gegaan en heeft de boodschap overgegeven. 'Zo heeft een oom het verhaal aan Humbert Landveld verteld. 'De bakra's waren blij dat ook de Broosnegers zich eindelijk overgaven, want zij waren de enigen die niets van vrede wilden weten.'

Zestig jaar later zou de zendeling Beck in het tijdschrift *Berichten uit de Heidenwereld* een artikel publiceren over de ontmoeting tussen deze Duitse domeinee en de inwoners van het kamp van Broos. Beck schreef dat twee maanden na de emancipatie broeder Drexler enige plantages aan de Surinamerivier bezocht. Op 20 augustus arriveerde hij op De Guineesche Vriendschap, waar hij de directeur van Rac-à-Rac ontmoette, die de basya van deze plantage, Klaas, bij zich had. Broeder Drexler was verwonderd. Alle slaven van Rac-à-Rac waren toch, nu bijna een jaar geleden, onder aanvoering van die basya naar de Broosnegers getrokken?

Korte tijd later stapte Klaas op Drexler af. Hij verklaarde te spreken als de afgevaardigde van de granman. Broos liet weten dat hij zich de volgende dag bij de poldersluis van Rac-à-Rac zou bevinden. Hij verzocht de zendeling daarheen te komen, omdat hij hem iets te zeggen had.

Broeder Drexler zorgde ervoor op het afgesproken uur bij de poldersluis aanwezig te zijn. De plantagedirecteur vergezelde hem. Na een tijdje hoorden de twee mannen een geweldig kabaal in het bos. De grond dreunde 'alsof een grote troep paarden kwam aanzetten. Plotseiling zagen de twee mannen tussen de bomen een menigte negers, omhangen met fetisjen, obia's en afgodsteken. Daar kwam Broos met een gevolg van vijftig man, een woeste bende, wie men het kon aanzien, dat het leven in de bossen gevaar en ontberingen met zich bracht! Hun vrees voor de blanken trachtten zij te verbergen onder een woest optreden.

Drexler trad naar voren en vroeg Broos: "Waarom komt gij naar mij toe, alsof gij mij vermoorden wilt? Zie, ik sta ongewapend voor u, ik heb niet eens een stok bij mij."

Op deze eenvoudige vraag gingen de negers beschaamd enige passen achteruit.² Toen verontschuldigde Broos zichzelf en zijn mannen. Hij verklaarde dat zij niet geweten hadden dat de *leriman* (zendeling) er al was. Broos vroeg daarna aan Drexler of hij wilde bemiddelen tussen de bosnegers en de gouverneur. Broos wilde vrede. Broeder Drexler beloofde zijn medewerking. Hij verzocht Broos drie dagen later terug te komen.

De zendeling schreef onmiddellijk aan broeder Van Calker, de toenmalige praeses der Surinaamse zending. Verrast over de inhoud van de brief begaf deze zich onmiddellijk naar Van Lansberge. De

gouverneur reageerde verheugd. Hij verzocht Van Calker contact op te nemen met Broos en hem mee te delen dat de gouverneur bereid was het verleden te vergeten en te overleggen over vrede. Van Calker kreeg de gouvernementsstoomboot *Nickerie* tot zijn beschikking en reisde af naar De Guineesche Vriendschap, waar hij zowel Drexler als Broos aantrof. Granman Broos was vergezeld van Kaliko en vijftig andere mannen. Voor het huis van de directeur wachtten de bosnegers in spanning op het antwoord van de regering.

Broeder Van Calker deelde hun uit naam van de gouverneur mee 'dat hun schuld hun vergeven was, waarop de negers jubelend hun dank uitspraken'.³ Toen er weer stilte was ingetreden, zei broeder Van Calker dat de gouverneur Broos zelf wenste te zien en te spreken, ten einde hem de voorwaarden mee te delen waaraan de bosnegers zich zouden moeten onderwerpen. Dit bericht werd zwijgend aangehoord. Na enige ogenblikken verklaarde Broos dat hij niet bereid was mee te gaan. Van Calker verzekerde plechtig dat Broos onder zijn hoede niets te vrezen had. Na lang aarzelen overwon Broos zijn wantrouwen en besloot mee te gaan.

De volgende morgen hield broeder Drexler met de weglopers een godsdienstoefening en 's middags broeder Van Calker. Deze behandelde de gelijkenis van de verloren zoon en allen luisterden met de grootste aandacht. Nog dezelfde dag scheepten Broos en veertig van zijn mannen zich in en voeren met de twee zendelingen naar de stad. De aankomst van de boot baarde in Paramaribo groot opzien.⁴

Op 2 september ontving de gouverneur Broos in audiëntie. De beide zendelingen traden als tolk op. Broos verklaarde dat zijn mensen niet langer als 'negers in het bos wilden leven, als negers die eigenlijk buiten de wet stonden, maar dat zij zich als vrije mannen wilden stellen onder de wet'.⁵

Van Lansberge ging akkoord onder voorwaarden. Allereerst moesten alle negers die gedurende de laatste drie jaren naar het kamp van Broos waren gevluht — dus ook de slaven van Rac-à-Rac — terugkeren naar de plantage waarvan zij afkomstig waren en zich daar als contractarbeider vestigen. Verder moest de bevolking van Agathakondre zich vestigen op de verlaten plantages Klaverblad en Roorak.

Zonder lang beraad verklaarde Broos zich aan deze voorwaarden te onderwerpen. Reeds twee dagen later had zendeling Van Calker de schriftelijke verklaring van de gouverneur in handen en keerde Broos

terug naar zijn mannen, die in spanning op hem wachtten. 'Toen zij de boodschap van het vredesverdrag vernamen, riepen zij herhaaldelijk: "O, wat zijn de Blanken toch goed!"'⁶

In een onderhoud met Van Lansberge vertelde Broos dat in de gevechten met kapitein Steenberghe aan zijn kant zeven doden gevallen waren.⁷ Hij had moeten ophouden met vuren uit gebrek aan munitie. Alles wat aan ijzer voorradig was, hadden zij in kleine stukken geslagen en verschoten. Een gewonde soldaat, door de troepen achtergelaten, was door hen opgenomen en verzorgd, maar de man was spoedig aan de gevolgen van zijn verwonding bezweken.

De gouverneur vroeg Broos 'waarom hij toch de blanken, die met een vreedzame bedoeling zonder munitie kwamen, had aangevallen'.⁸ Broos verklaarde dat hij het voorgevallene betreurde, maar dat de schuld niet bij hem, maar bij de bakra's had gelegen. Hij wist helemaal niet dat zij ongewapend waren. Dit had men hem dan wel van tevoren mogen vertellen. In het verleden waren de bosnegers herhaaldelijk aangevallen en toen werd wel degelijk met scherp op hen geschoten. Trouwens, de bosnegers hadden gezien dat ook dit keer de blanken van geweren en bosmessen voorzien waren. Zij konden niet weten dat die geweren niet geladen waren.

Als de bakra's met hen in verbinding hadden willen komen, dan hadden zij witte en zwarte vlaggetjes aan de boomtakken moeten hangen op een plek aan de rivier waarvan zij wisten dat daar zo nu en dan bosnegers kwamen. Ingeval de witte vlaggetjes naar de rivier en de zwarte naar het bos gericht waren, dan zouden de bosnegers zeker contact met de bakra's gezocht hebben.⁹

Toen Broos en Kaliko naar de gouverneur gingen, waren zij uit hun korjalen gestapt bij Sukibaka aan de Saramaccastraat. Toen ze teruggingen naar Rac-à-Rac wilden ze weer diezelfde korjalen nemen, maar dat lukte op geen enkele manier. Die korjalen hebben nooit meer gevaren. Want toen Broos en Kaliko naar de stad trokken, waren zij met hun obia's geladen, in de verwachting dat er misschien wat zou gebeuren. Misschien zouden de bakra's hen gevangennemen. Ik heb dit door verschillende mensen horen vertellen.¹⁰

De Broosnegers kwamen de vredesvoorwaarden trouw na. De slaven die zich in de laatste jaren bij Broos en Kaliko gevoegd hadden, sloten de voorgeschreven arbeidscontracten op de plantages. Reeds gedurende de vredesonderhandelingen werd alles teruggebracht wat

op Rac-à-Rac geplunderd was. Een paar maanden later brachten de Broosnegers ook de goederen terug die de dragers op hun overijlde vlucht hadden weggegooid.¹¹

Toen er vrede kwam, zeiden de bakra's tegen Kaliko: 'Je mag die dingen van ons wel houden.' Maar Kaliko zei: 'Nee, ik vecht niet meer.' Het was 1863. Emancipatie. Toen heeft Kaliko alles overgedragen aan de regering. Hij zei dat hij nu vrij was en gaf alles terug: trommels met doodsgewaden, geweren, schoppen en bijlen. Alles wat zij van de militairen hadden afgepakt. Kaliko heeft maar één geweer gehouden.¹²

Kort na hun vestiging op Roorak werden de inwoners van het kamp van Broos en Kaliko ingeschreven in het 'Emancipatie-Register' van de burgerlijke stand. Uit deze gegevens blijkt dat de groep (waartoe dus niet langer gerekend werden de negers die na 1860 naar het kamp gevlucht waren) bestond uit 137 personen: achtenzestig mannen en negenenzestig vrouwen. Bij de emancipatie kregen alle voormalige slaven, en ook de groep van Broos, een familienaam. De oudste inwoner van het Brooskamp was de in 1795 geboren Betje van Gelderland. Zij koos de familienaam Borde. Betje had geen kinderen (meer?).

De grootste familie was in 1863 de familie die de achternaam Babel koos. In totaal bestond deze uit vierendertig personen, onder wie drieëntwintig vrouwen, verdeeld over drie generaties. De grootmoeders waren Ma Amba, Ma Antje en Ma Kwasiba, respectievelijk geboren in 1804, 1817 en 1827. Van Ma Amba en Ma Antje wordt vermeld dat het zusters waren. Ma Kwasiba was een nicht van Ma Amba.

De familie die de naam Landveld koos, bestond in 1863 uit achttien personen, eveneens verdeeld over drie generaties. Allen stamden af van grootmoeder Ma Mofina, geboren in 1803. Ma Mofina had drie dochters en vier zoons. Twee van haar dochters hadden op hun beurt weer kinderen, waarvan één vier dochters.

Vijfentachtig Brooskampers kozen een andere achternaam, bijvoorbeeld Mijland, Maarburg, Pleet, Duiker, Strauss, Halen, Evans, Plens, Akkerland en Fransna.

Behalve een familienaam konden slaven bij de emancipatie ook een voornaam kiezen. Sommigen kozen de naam die zij reeds als slaaf gevoerd hadden, maar zeer velen kozen nieuwe, meestal Hollandse na-

men. Zo liet Ma Amba zich inschrijven als Daphina Babel. Ma Kwasiba heette na 1863 Leentje Babel. Broos noemde zich gewoon Broos, maar zijn broer Kaliko liet zich inschrijven als Dirk Babel. Ma Mofina koos voor de naam Fanny Landveld. Haar dochter Adjuba noemde zich nadien Mimi Landveld, en haar zoon Kwakoe Georgie Landveld.¹³